

Ebeveynleşme: Kuramsal Çerçeve, Risk Faktörleri ve Psikososyal Sonuçları

Parentification: Theoretical Framework, Risk Factors, and Psychosocial Outcomes

 Elif Işık¹

¹Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa

Öz

Ebeveynleşme deneyimi, aile içerisindeki hiyerarşik yapının bozulması ve ebeveyne ait olan görev ve sorumlulukların çocuğa aktarılması sonucu ortaya çıkmaktadır. Ebeveyn ile rol değişimi olarak da adlandırılan bu durum, çocuğun gelişim süreci ve becerileriyle orantısız olduğunda çocuk üzerinde yıkıcı etkiler oluşturabilmektedir. Bununla birlikte, ebeveynin desteğinin alındığı ve görevlerin ölçülü biçimde üstlenildiği durumlarda ebeveynleşme olumlu psikososyal sonuçlar da doğurabilmektedir. Ebeveynleşme deneyiminin ortaya çıkış süreci belirli kuramsal açıklamalara dayandırılmış ve bu deneyimden etkilenebilecek risk grupları üzerine çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada ise anlatı derleme yöntemi kullanılarak ebeveynleşme olgusu üzerine ulusal ve uluslararası alan yazında yürütülen çalışmalar gözden geçirilmiş; ebeveynleşmenin türleri, risk faktörleri, kuramsal çerçevesi, olumlu ve olumsuz psikososyal sonuçları kategorik başlıklar altında bir araya getirilerek aktarılmıştır. Ebeveynleşme kavramı ülkemizde görece yeni çalışılan bir kavram olduğundan bu derleme çalışması ebeveynleşmeyi çok boyutlu yapısıyla ve güncel çalışmalar doğrultusunda ele alan sınırlı sayıda makaleden biri haline gelmiştir. Bu çalışmayla alan yazında ebeveynleşme olgusuna dair farkındalık oluşturulması ve geliştirilmeye açık yönlerin vurgulanarak gelecekteki çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Evrensel ve yerel bakış açılarını bir araya getiren bu inceleme, ebeveynleşmenin çocuk gelişimi üzerindeki etkisini kapsamlı bir şekilde anlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, farklı aile bağlamlarında ebeveynleşmenin getirdiği zorlukları ele almak ve potansiyel faydalarından yararlanmak için kültürel açıdan duyarlı müdahalelerin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Anahtar sözcükler: Ebeveynleşme, rol değişimi, çocuk ihmali

ABSTRACT

Parentification refers to the disruption of the hierarchical structure within the family, where parental duties and responsibilities are transferred to the child. Also known as a role reversal between parent and child, this situation can have detrimental effects when it is disproportionate to the child's developmental stage and abilities. However, when the child receives support from the parent and takes on responsibilities in a balanced way, parentification can also lead to positive psychosocial outcomes. The development of the parentification experience has been explained through certain theoretical perspectives, and various studies have been conducted on risk groups that may be affected by this experience. In this study, a narrative review method was used to examine national and international literature on parentification. Research findings were grouped under main themes such as types of parentification, risk factors, theoretical background, and its positive and negative psychosocial outcomes. Since parentification is still a relatively new topic in Türkiye, this review is one of the few studies that discusses the concept in a multidimensional way with support from recent literature. The aim of this study is to raise awareness about parentification in the field and to highlight areas that can be improved in future research. By synthesizing global and local perspectives, this review seeks to provide a comprehensive understanding of parentification's impact on child development. Furthermore, it underscores the need for culturally sensitive interventions to address the challenges and leverage the potential benefits of parentification in diverse family contexts.

Keywords: Parentification, role reversal, child neglect

Giriş

İnsanın yaşam sürecindeki psikolojik iyi oluşunu etkileyen unsurlardan birisi çocukluk döneminde deneyimlediği ebeveyn tutumlarıdır. Aile üyeleriyle ilişkilerin sağlıklı kurulması, ihtiyaç duyulan bakım ve desteğin ebeveynler tarafından karşılanması bireylerin psikolojik sağlığına ve kişisel gelişimine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır (Dunn ve ark. 2013). Çocukluk döneminde ebeveynlerinden ilgi ve destek gören bireylerin, yetişkinlik döneminde yaşam doyumunun ve psikolojik dayanıklılığının arttığı, böylece olumsuz yaşam deneyimlerine karşı daha fazla esneklik kazandığı görülmektedir (Jose ve ark. 2012, Masten ve Monn 2015). Ailenin sunduğu destek sisteminin sağlıklı işleyebilmesi için her üyenin üstlenmesi gereken rol ve sorumluluklar bulunmaktadır. Hiyerarşik olarak değerlendirdiğimizde ise bakım vermekle sorumlu olan ve model olan tarafın ebeveynler olması beklenmektedir (Jacobvitz ve ark. 1999). Ancak bazı durumlarda aile içerisindeki hiyerarşik yapı yer değiştirebilmektedir. Ebeveynlerin üstlenmesi gereken rol ve sorumluluklar çocuklara aktarılabilir. Yaşyla ve becerileriyle uyumlu olduğu takdirde çocuğun bazı görevleri üstlenmesi olağan bir durum olarak karşılanırken, becerilerinin yeterli gelmediği görevleri üstlenmek zorunda kalması olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Minuchin ve ark. 1967, Köyden ve Uluç 2018).

Çocuk ve ebeveyn arasında gerçekleşen rol değişimi, ebeveynleşme olgusunun temel yapısını oluşturmaktadır (Minuchin ve ark. 1967). Ebeveynin kimi durumda farkında olmadan kimi durumda ise bilerek çocuğa aktardığı bakım veren rolü, çocuk için zorlayıcı bir yaşam deneyimi haline gelebilmektedir. Büyüme döneminde çocuğun karşılanmasına ihtiyaç duyduğu maddi ve fizyolojik, güvenli bağlanma ve yakınlık gibi psikolojik bazı temel ihtiyaçları bulunmaktadır (Marotta 2003). Ebeveynleşme deneyimi yaşayan çocuğun bu ihtiyaçları aile tarafından çoğu zaman görülmemekte, ya da öncelik haline getirilmemektedir. Bu durum alan yazınında ebeveynleşmenin bir çeşit ihmal ve istismar türü olarak tanımlanmasına yol açmıştır (Schorr ve Goldner 2023, Masiran ve ark. 2023).

Ebeveynleşmenin gelişim dönemindeki çocuk üzerinde önemli ölçüde etkileri bulunmaktadır. Ebeveynlerinin ve gerektiğinde kardeşlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan çocuk, yetersizlik duygularıyla mücadele etmekte ve bu durum benlik saygısını düşürmektedir (Castro ve ark. 2004, Van Der Mijl ve Vingerhoets 2017, Moksnes ve Reidunsdatter 2019). Bununla birlikte birçok psikolojik belirtiyeye de neden olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynleşme deneyimi yaşayan kişilerin yetişkinlikte depresif belirtiler ve anskiyete (Arellano ve ark. 2018, Burton ve ark. 2018), yeme bozuklukları (Ketisch ve ark. 2014) ve madde bağımlılığı (Dragan ve Hardt 2016) gibi psikolojik sorunlar yaşadığı bulunmuştur. Genel sonuçlarına baktığımızda ise yaşam doyumu ve iyi oluş üzerinde ebeveynleşmenin negatif etkileri olduğu görülmektedir (Williams 2015, Eşkisu 2021). Alan yazında çoğunlukla olumsuz etkileri ön plana çıkan ebeveynleşme deneyiminin, olumlu sonuçları da olabilmektedir. Bireylerin çeşitli değişkenlere bağlı olarak ebeveynleşmeyi nasıl algıladığı değişebilmekte ve sonucunda ebeveynleşmeye dair olumlu bir bakış açısı geliştirebilmektedir. Bu olumlu bakış açısı ise kişinin ebeveynleşme deneyiminden olumlu sonuçlar elde etmesini sağlayabilmektedir (East 2010, Borchet ve ark. 2017, Köyden ve Uluç 2018).

Ebeveynleşme deneyimi, son yıllarda değişen ekonomik ve sosyodemografik koşulların aile yapısında değişimlere neden olması sonucunda daha sık karşılaşılan bir olgu haline gelmiştir (Dariotis ve ark. 2023). Ekonomik zorlukların ebeveynlerin her ikisinin de iş hayatına katılımını gerekli kılması ve toplumsal olarak bireysel başarıya verilen önemin artması, aile içerisinde bazı değişikliklere neden olabilmektedir. İş hayatı ebeveynlerin dışarıda daha fazla aktif olmasını gerektirebilmektedir. Aynı zamanda dış dünyanın getirdiği başarı odaklı yaklaşım ve mükemmellik arayışının ebeveynlerde daha çok yetersizlik algısına ve düşük benlik saygısına neden olduğu, bu nedenle duygusal destek ve tesellinin kimi zaman çocuklardan beklendiği düşünülmektedir (Borchet ve ark. 2021a). Bu durumlar ev içerisindeki rollerin değişmesine neden olabilmekte ve artan sorumluluklar nedeniyle çocukta ebeveynleşmeye yol açabilmektedir. Benzer biçimde dış dünyada yaşanan değişimler ve artan stres ebeveynler arası çatışmaların artmasına neden olabilmekte, bunun sonucunda boşanma oranlarında artış görülmektedir. Çalışmalar ebeveynler arası çatışmaların aile içi strese neden olduğunu ve ebeveynleşme düzeyini arttırdığını göstermektedir (Nuttal ve ark. 2021). Son yıllarda ebeveynleşmenin ön plana çıkmasına neden olan değişkenlerden biri de COVID-19 pandemisi olmuştur. Aile içerisinde ekonomik zorluklar yaşanması, aile üyelerinden kayıpların olması, psikolojik

rahatsızlıkların tetiklenmesi ve sosyal izolasyon süreçleri aile içindeki rol dağılımlarında değişikliğe neden olmuştur. Bu durumun çocuklarda ebeveynleşme deneyiminin daha sık yaşanmasına yol açtığı görülmektedir (Dariotis ve ark. 2023). Tüm bu değişkenler doğrultusunda ebeveynleşme, güncel ve aile sisteminde önemli yeri olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Buna karşın yapılan alan yazın taramaları sonucunda ebeveynleşme olgusuna ilişkin, özellikle Türkçe kaynaklarda, sınırlı sayıda araştırma bulunduğu; derleme türündeki akademik çalışmaların ise oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Bu eksiklik, ebeveynleşme kavramının yalnızca psikopatolojik sonuçlarıyla değil, aynı zamanda bireyin gelişimsel süreciyle ve psikososyal bağlamla ilişkili olarak çok boyutlu biçimde ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu derleme makalesi, ebeveynleşme kavramının gelişimsel süreci, kuramsal temelleri, olası risk faktörleri ve psikososyal sonuçlarını kapsamlı biçimde ele alarak okuyucuya bütüncül bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Alan yazındaki güncel araştırmalar doğrultusunda, ebeveynleşme kavramını farklı değişkenler ve bağlamsal etkenler açısından değerlendirmek; bu doğrultuda alana kuramsal katkı sunmak ve gelecekte yürütülecek çalışmalara yol gösterici bir kaynak oluşturmak makalenin temel hedeflerindendir.

Ebeveynleşme Kavramı

Çocuk ve ebeveyn arasında gerçekleşen rol değişimi ilk defa Minuchin ve arkadaşları (1967) tarafından 'ebeveyn çocuk' kavramı kullanılarak tanımlanmıştır. Daha sonrasında bu olgu alanda pek çok kuramcı tarafından kavramsallaştırılmaya çalışılmıştır. 'Rol değişimi', 'ebeveyn çocuk', 'bakım veren çocuk' ve 'ailenin kahramanı' ebeveynleşme olgusunu açıklamaya çalışan kavramlardan bazılarıdır (Minuchin ve ark. 1967, Jurkovic 1997, Byng-Hall 2002). Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973), kavramı bugün kullanılan haliyle 'ebeveynleşme' olarak ilk defa tanımlayarak alan yazına kazandıran isimlerdir. Yaptıkları tanıma göre ise ebeveynleşme, aile içerisindeki alt sistemlerin bozulması ve sınırların belirsiz olması nedeniyle ebeveynle ait sorumlulukların çocuk tarafından üstlenilmesidir. Yeni rolün getirisi olarak çocuk gerektiğinde ev işleriyle, kimi zaman maddi ihtiyaçlarla, çoğunlukla da aile içerisindeki düzen ve duygusal ihtiyaçlarla birebir ilgilenmek durumunda kalmaktadır (Minuchin ve ark. 1967, Gelinas 1983). Aile üyelerinin ihtiyaçlarını gidermek üzere hareket etmeyi içselleştiren çocuk, zamanla kendi ihtiyaçlarını arka plana atmak zorunda kalabilmektedir (Chase 1999). Ebeveynler ise bu süreçte çoğunlukla çocuğun iç dünyasının ve tükenmişliğinin farkına varmayarak, kendi vazifelerini çocuğuna aktarmaya devam etmektedir. Hatta kimi durumlarda ebeveyn, çocuğunu kendi ebeveynlerinin yerine koyabilmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Spark 1973, Jurkovic 1997).

Ebeveynleşme Türleri

Ebeveynleşme türlerini incelediğimizde alan yazında karşımıza iki önemli başlık çıkmaktadır: Araçsal ebeveynleşme ve duygusal ebeveynleşme (Jurkovic 1997, Hooper 2007b, Champion ve ark. 2009). 'Araçsal ebeveynleşme' çocuğun ailenin geçimine katkı sağlaması ve fiziksel görevleri yerine getirmesiyle ilişkilidir. Yemek hazırlama, çamaşır yıkama, temizlik yapma gibi ev düzenine ait işlerin yanı sıra kardeşlerin bakımını üstlenme, gerektiğinde çalışarak eve para getirme gibi görevler araçsal ebeveynleşme kavramı altında toplanmıştır (Chase 1999, Jurkovic ve ark. 1999, Hooper 2007b). Ebeveynlerin sırlarını paylaşmak, aile üyelerinin sorunlarına çözüm aramak, onlar için hem arkadaş hem eş rolü üstlenmek, hane içindeki çatışmalarda hakem olmak gibi sosyal ve duygusal görevler ise 'duygusal ebeveynleşme' başlığını oluşturmaktadır (Minuchin 1974, Jurkovic ve ark. 1999, Akün 2017).

Duygusal ve araçsal ebeveynleşme türleri esasında çocuğun hangi alanlarda ne ölçüde ebeveynleşme davranışı geliştirdiğini gözlemlemek amacıyla oluşturulmuş kavramlardır (Champion ve ark. 2009). Yürütülen çalışmalar incelendiğinde araçsal ve duygusal ebeveynleşmenin, öfke ve depresif duygularla ilişkili olduğu saptanmıştır (Żarczyńska-Hyla ve ark. 2019). Hem duygusal hem de araçsal ebeveynleşme türü çocuk için gerçekleştirmesi zorlayıcı görevler barındırır ve bu nedenle psikolojik iyi oluşunu olumsuz etkiler. Araştırmalar ise duygusal ebeveynleşmenin bireyin psikolojik iyi oluşu üzerinde araçsal ebeveynleşmeye kıyasla daha fazla problematik etkisinin olduğunu göstermektedir (Earley ve Cushway 2002, Hooper 2007b, McMahon ve Luthar 2007).

Ebeveynleşme türlerine dair bir diğer sınıflandırma Jurkovic (1997) tarafından 'yıkıcı ebeveynleşme' ve 'yapıcı ebeveynleşme' kavramları üzerinden yapılmıştır. Yıkıcı ebeveynleşme, kişinin çocukluk döneminde yaşadığı rol değişiminin uzun süreli ve şiddetli olması sonucu ortaya çıkmaktadır (Jurkovic 1997, Byung-Hall 2008, Jankowski ve ark. 2013). Diğer yandan ebeveynleşme tamamiyle olumsuz bir deneyim olarak değerlendirilmemektedir. Kimi koşullar ebeveynleşmenin çocuk için yapıcı duruma gelmesini sağlayabilmektedir (Chase 1999). Örneğin ailenin içinde bulunduğu rol değişimi geçici bir zaman diliminde olduysa, sorunlar ortadan kalktığında roller asıl sorumlulara aktarıldıysa, çocuğun üstlendiği görevler aile tarafından fark edilip takdir edildiyse ebeveynleşme deneyimi yapıcı bir hale gelebilmektedir (Byng-Hall 2008, Saha 2016). Çabası görülen ve takdir edilen çocuk süreçte yalnız olmadığını hissetmekte ve bu durum onu ebeveynleşmenin yıkıcı etkilerinden korumaktadır (Jurkovic 1997, Hooper 2007, Schorr ve Goldner 2023).

Bakım veren rolünü üstlenen çocuğun bu bakımı çoğunlukla kime verdiği de önemli ayrımlardan birisidir. Sorumluluğunu üstlendiği kişiler anne ve babası olduğunda 'ebeveyn odaklı ebeveynleşme' olarak tanımlanırken, bakım verdiği kişiler kardeşleri olduğunda bu durum 'kardeş odaklı ebeveynleşme' olarak tanımlanmaktadır (Tomeny ve ark. 2016). Wilkins-Clark ve arkadaşları (2024) tarafından yetişkinlerle yürütülen çalışmada ebeveyn rolünü üstlenerek kardeşlerine bakım veren kişilerin daha fazla stres yaşadığı ve depresif belirtiler gösterdiği bulunmuştur. İlgili alan yazında en sık atıfta bulunulan ebeveynleşme türleri Tablo 1'de özetlenmiştir (Jurkovic 1997, Jurkovic ve ark. 1999, Champion ve ark. 2009, Hooper 2009, Tomeny 2016).

Tablo 1. Ebeveynleşme türleri	
Duygusal ebeveynleşme	Ebeveynin duygusal ihtiyaçlarının (yakınlık, sırdışılık, problem çözme vb.) karşılandığı ebeveynleşme türü.
Araçsal ebeveynleşme	Ev içi sorumlulukların (temizlik, yemek vb.) ve/veya maddi ihtiyaçların karşılandığı ebeveynleşme türü.
Yapıcı ebeveynleşme	Üstlenilen görevlerin çocuğun gelişim sürecinde destekleyici olduğu ebeveynleşme türü.
Yıkıcı ebeveynleşme	Üstlenilen görevlerin çocuğun becerilerine uygun olmadığı, uzun vadede zarar veren ebeveynleşme türü.
Ebeveyn odaklı ebeveynleşme	Bakım veren rolünün ebeveynlere yönelik olduğu ebeveynleşme türü.
Kardeş odaklı ebeveynleşme	Bakım veren rolünün kardeşlere yönelik olduğu ebeveynleşme türü.

Ebeveynleşmeye Kuramsal Bakış

Ebeveynleşme olgusunun ortaya çıkış sürecinde önemli katkıları olan Minuchin (1974), geliştirmiş olduğu 'yapısal aile sistemleri kuramı' ile ebeveynleşmenin kuramsal çerçevesinin anlaşılmasına katkıda bulunmuştur. Yapısal aile sistemleri kuramına göre aile içerisinde belirli alt sistemler bulunmaktadır. Bu alt sistemler ebeveyn, çocuk, kardeş ve eş alt sistemleri olarak ayrılmaktadır. Her bir sistem belirli görevlere ve işleyişe sahiptir. Aile ise bu alt sistemlerin bir araya gelerek dinamik bir yapıda hareket etmesi ile oluşmaktadır (Minuchin 1974). Sistemler arası kurulan etkileşim belirli bir hiyerarşik yapıya sahiptir ve sınırların düzenlenmesi oldukça önemlidir (İplikçi ve Şahin-Acar 2019). Ebeveyn ve eş alt sisteminde aksaklıklar yaşanması ve görevlerin yerine getirilmemesi, çocuk alt sistemiyle aralarında sınır ihlaline neden olmaktadır. Ebeveynlerin gerçekleştirmesi gereken görevler çocuğun sorumluluğu haline gelmekte ve hiyerarşik yapı bozularak ebeveynleşme olgusu karşımıza çıkmaktadır. Aile sistemindeki bozulma sonucunda ebeveynlerinin karşılaması gereken ihtiyaçları eksik kalan çocuk, kendisi ebeveyn olduğunda bu ihtiyaçları çocuğunun karşılamasını bekleyebilmektedir. Bu durum da ebeveynleşmenin nesiller boyunca aktarılmasına neden olabilmektedir (Akün 2017).

Ebeveynleşme deneyiminin anlaşılmasında etkili olan kuramlardan bir diğeri Bowlby 'nin 'bağlanma kuramı'dır. Büyüme döneminde birincil bakım veren, çoğunlukla ebeveyn, çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılanmasından sorumludur. Birincil bakım veren ve çocuk arasında kurulan ilişki, yetişkinlik döneminde bireyin psikolojik iyi oluşuna ve benlik saygısına önemli ölçüde etki etmektedir (Bowlby 1958). Çocuğun

ihtiyaç duyduğunda ebeveyne ulaşabilmesi, temel ihtiyaçlarının doğru zamanda karşılanıyor olması güvenli bağlanma ilişkisini oluşturmaktadır (Sümer 2017). Güvenli bağlanan çocuk kendisini ve etrafını keşfederken daha cesaretli, duygularını düzenleme açısından daha becerili olabilmektedir. Güvensiz bağlanma ise bakım verenin ulaşılabilir olmaması, çocuğun ihtiyaçlarını düzensiz karşılaması sonucu meydana gelen ilişki biçimidir. Güvensiz bağlanan çocuk ilerleyen yaşlarda duygu düzenlemede güçlük, düşük benlik saygısı ve ilişkisel sorunlarla yüzleşebilmektedir. Güvensiz bağlanmaya neden olan unsurlar incelendiğinde ise ebeveynleşme deneyiminin bunlardan biri olduğu görülmektedir (Chase 1999, Byng ve Hall 2002, Hooper 2007b). Bağlanma ihtiyacı olan çocuk, ebeveyn ile ilişkisini sürdürürebilmek adına bakım veren rolünü kendisi üstlenebilmektedir. Bunun sonucunda ise kompulsif bakım verme davranışının geliştiği düşünülmektedir (Bowlby 1979). Engelhardt (2012) ebeveynleşme ve bağlanma arasındaki ilişkiyi incelediğinde, kız çocuklarının anneleri ile güvensiz bağlanması sonucunda yetişkinlikte kaygı ve depresif belirtilerde artış, ikili ilişkilerde ise problemler yaşadığını tespit etmiştir. Bir diğer çalışmada ise duygusal ebeveynleşmenin kaygılı ve kaçınan bağlanma ile, araçsal ebeveynleşmenin kaçınan bağlanma ile anlamlı ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Madden ve Schafer 2016).

Ebeveynleşmeyi psikodinamik kuram çerçevesinde incelediğimizde Winnicot (1965) tarafından geliştirilen 'benlik kuramı' karşımıza çıkmaktadır. Winnicot benliği gerçek benlik ve sahte benlik olmak üzere iki başlıkta değerlendirmiştir. Gerçek benlik bireyin duygu ve düşüncelerini daha özgürce ifade edebildiği, davranışlarında kısıtlama hissetmediği doğal benlik gelişimidir. Sahte benlik ise bireyin dışarıdan gelen beklentilere yönelik kurguladığı benliktir. Uyum sağlamak ön planda olduğundan kendi duygu ve düşünceleri bastırılmıştır. Genellikle çocuklukta ihmalle ilişkilidir. Bu benliklerin oluşumunda anne ile kurulan ilişkinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Gelişim sürecinde çocuğun fiziksel ve duygusal ihtiyaçları anne tarafından görülüp karşılanabilirse, çocuk kendini daha rahat ifade eder ve benliğini özgür bir biçimde açığa çıkarabilir. Bu sayede doğal, akışta ve otantik bir gerçek benlik oluşturur. Tam tersi ilişki söz konusu olduğunda, anne çocuğun ihtiyaçlarına cevap vermediğinde ve kendi isteklerini ön planda tuttuğunda ise çocuk da ebeveynin ego ideallerine uyum sağlamaya çalışır. Bundan dolayı da kendi doğallığını kaybederek duruma uygun bir sahte benlik oluşturur. Bu ilişki doğrultusunda ebeveynleşme deneyimi yaşayan bireyin, ebeveyn tarafından ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucu sahte benlik oluşturmaya mümkündür (Winnicot 1965, Kohut 1977).

Yapısal aile sistemleri kuramı, bağlanma kuramı ve psikodinamik kuram ebeveynleşme alanında ön plana çıkan ve ebeveynleşmeyi farklı boyutlarıyla ele alan önemli kuramlardır. Ebeveynleşmeyi yalnızca aile içerisinde görülen işlevsel bir bozukluk olarak değerlendirmek; çocuk üzerindeki duygusal, gelişimsel ve benlikle ilişkili değişimleri fark etmenin önünde engel oluşturabilmektedir. Kuramlar arası oluşan bu farklı yorumlamalar, ebeveynleşme deneyiminin birçok pencereden görülmesine ve bütüncül olarak değerlendirilmesine aracılık etmektedir. Örneğin yapısal aile sistemleri kuramı daha üst bir görüş açısından ebeveynleşmenin aile içi sınırların bozulması sonucu nasıl geliştiğini açıklamaktadır. Ancak bu noktada çocuğun bu süreci neden üstlendiğinde dair içsel motivasyonun anlaşılması eksik kalmaktadır. Bağlanma kuramı ise çocuğun ebeveyn ile olan iletişimini sürdürürebilmek adına bakım veren rolünü üstlenebileceğine dair görüşlerini ortaya koyarak bu boşluğu doldurmaktadır. Tüm bu deneyimlerin çocuğun benlik gelişimini nasıl etkilediği ise psikodinamik kuram aracılığıyla anlaşılabilir. Bu sebeple ebeveynleşme deneyiminin farklı kuramlar çerçevesinde değerlendirilmesi birey üzerindeki duygusal, düşünsel ve davranışsal etkilerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Ebeveynleşme Deneyimini Etkileyen Risk Faktörleri

Cinsiyet

Ebeveynleşme alan yazını cinsiyet bağlamında incelendiğinde kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla ebeveynleşme deneyimi yaşadığı görülmüştür (Macfie ve ark. 2005, McMahon ve Luthar 2007, Byng-Hall 2008, Schier ve ark. 2015, Żarczyńska-Hyla ve ark. 2019). Diğer araştırmalar da gösteriyor ki kız çocukları aile içerisindeki bakım verme sürecine erkek çocuklardan çok daha erken yaşlarda katılmaktadır ve daha fazla görev üstlenmektedir (Larson ve Verma 1999, Zukow-Goldring 2002). Bunun nedeni ise

çoğunlukla kız çocuklarının toplumsal rollerden ve kültürel faktörlerden kaynaklı daha aktif olmasının ve sorumluluk üstlenmesinin beklenmesidir (Carpenter ve Meade-Pruitt 2008, Cook ve Cook 2009). Ebeveynleşme türleri açısından incelendiğinde ise duygusal ve araçsal ebeveynleşmenin erkeklerden daha çok kız çocuklarını etkilediği görülmüştür (Peris ve ark. 2008). Ebeveyn odaklı ebeveynleşme özelinde incelendiğinde ise kız çocuklarının bu alt türden diğerlerine oranla daha fazla etkilendiği görülmektedir (Jacobvitz ve ark. 1999). Uluç ve Köyden (2022) tarafından yürütülen araştırmada benzer biçimde ebeveyn odaklı ebeveynleşme ve duygusal ebeveynleşmenin kadınlarda psikolojik belirtilerle anlamlı ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Çalışan bireyler cinsiyet açısından karşılaştırıldığında kadınların erkek meslektaşlarından daha fazla ebeveynleşme deneyimi yaşadığı ve olumsuz sonuçlarıyla yüzleştiği bulunmuştur (Burnett ve ark. 2006).

Doğum Sırası

Doğum sırası ebeveynleşme deneyimini etkileyen önemli faktörlerdendir. Yapılan araştırmalara bakıldığında çocuklar arasında bakım verme ve ebeveyn rolünü üstlenme görevi çoğunlukla en büyük çocuğa verilmiştir (Burnett ve ark. 2006, McMahon ve Luthar 2007, East ve Weisner 2009, Żarczyńska-Hyla ve ark. 2019). Hiyerarşik olarak değerlendirildiğinde ise ilk çocukların bu görevi üstlenme nedenlerinden birisi gelişimsel olarak kendilerini kardeşlerinden daha yeterli görmeleridir (Hooper 2008). Kimi zaman çocuk kendi isteğiyle bu görev için öne çıksa da çoğu durumda bu rol ebeveyn tarafından çocuğa verilmektedir, bu kişi de genellikle en büyük kız çocuğu olmaktadır (Schier ve ark. 2015). Kincaid ve arkadaşları (2025) tarafından yakın tarihli yürütülen araştırmada annelerin çocuklarına doğum sırasına bağlı yakınlık ve iltimas gösterme durumu incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre annenin son çocuk başta olmak üzere tersi bir sırayla iltimas gösterme eğiliminin olduğu bulunmuştur. Bunun nedeni çoğunlukla son çocuğun daha küçük ve ihtiyaç durumunda görülmesidir. Kimi durumda ise anne, yaşam deneyimi açısından benzerlik göstermeleri ve yaş farkının az olması nedeniyle en büyük çocukla daha fazla yakınlık kurabilmektedir. Genellikle de bu kişi en büyük kız çocuğu olmaktadır. Araştırma sonuçları cinsiyetin önemli bir değişken olduğunu göstermektedir (Kincaid ve ark. 2025). Elde edilen bulgular, doğum sırası ve cinsiyetin ebeveynleşme açısından neden önemli olduğunu göstermektedir. Annenin özellikle en büyük kız çocuğuyla yakınlık kurması, duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında çocuğun ön plana çıkmasına neden olabilir. Benzer biçimde en küçük çocuğa iltimas gösterildiği durumda rol ve sorumlulukların büyük çocuğa aktarılması beklenebilir bir sonuçtur. Araştırmalar tek çocuk olmanın da benzer şekilde ebeveynleşme açısından risk oluşturduğunu göstermektedir (Hetherington 1999, Titzmann 2012). Doğum sırası ve ebeveynleşmenin türleri arasındaki ilişki incelendiğinde ise araçsal ebeveynleşme çok çocuklu ailelerde en büyük çocuk olmakla ilişkiliyken, duygusal ebeveynleşme tek çocuk veya en küçük çocuk olmakla ilişkili bulunmuştur (McMahon ve Luthar 2007, Cho ve Lee 2019).

Kültür

Kültürün ebeveynleşme deneyimi üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalara bakıldığında kolektivist kültür ve bireyselci kültür arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Cho ve Lee 2019). Kolektivist kültüre sahip Güneydoğu Asya ülkelerine baktığımız zaman büyüklere hizmet etmek, ebeveynlere bakım vermek ve onların rollerini paylaşmak kültürlerinin bir parçası olarak kabul görmektedir (Yew ve ark. 2017, Yeung ve ark. 2018). Güney Kore kültüründe benzer biçimde aile büyüklerine saygı göstermek ve onların isteklerini karşılamak aile bağları için oldukça önemlidir (Jung ve ark. 2002). ABD ve Hindistan'da öğrenim gören üniversite öğrencileriyle yürütülen çalışmada ebeveynleşmeye dair bakış açıları karşılaştırılmış ve Hintli öğrencilerin Amerikalı öğrencilere kıyasla daha olumlu bakış açısına sahip olduğu görülmüştür (Jackson ve ark. 2016). Kağıtçıbaşı (1984) Türk toplumunu incelediğinde aile değerlerimizin çoğunlukla ilişkiselliğe ve yakınlığa dayandığını ifade etmiştir. Çocuğun aile hayatındaki rolü incelendiğinde ise evin ekonomik ihtiyaçlarıyla ilgilenmesi, kardeşleriyle ve ebeveynleriyle ilgilenmesi doğal bir süreç olarak karşılanmakta, çoğu aile çocuğundan bu görevleri üstlenmesini beklemektedir (Kağıtçıbaşı 2007). Tüm bu sonuçlara karşın ebeveynleşme deneyimi her ne kadar kültürel değerlerle bütünleşmiş görünse de uzun vadede depresyon, anksiyete ve düşük benlik saygısı gibi psikolojik belirtilere neden olmaktadır (East 2010, Khafi ve ark. 2014, Biedron 2019).

Sosyoekonomik Düzey

Aile hayatında önemli etkisi olan unsurlardan bir diğeri sosyoekonomik düzeydir. Ebeveynleşme deneyiminin yaşandığı aileler incelendiğinde düşük sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin daha fazla risk altında olduğu görülmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Spark 1973, Cho ve Lee 2018, Haskan-Avcı ve ark. 2018). Aile içerisinde ekonomik zorlukların olması çocuğun maddi olarak ailesine destek olmasını gerektirebilir. Maddi olarak destek olmasa bile finansal sorunlar ebeveynleri fazlasıyla meşgul ettiğinden çocuklar aile içerisindeki sorumluluklardan daha fazla üstlenmek durumunda kalabilmektedir (Chen ve Panebianco 2020). Bazı durumlarda ise evde maddi sıkıntıların yaşanmasından ziyade ebeveynlerin her ikisinin de iş hayatında olması nedeniyle ev içi sorumluluklar çocuğa aktarılabilir (East ve Weisner 2009). Ailenin uzun süreli düşük sosyoekonomik düzeye sahip olmasının yanı sıra ekonomik kriz kaynaklı gelir düzeyindeki ani değişimler de ebeveynleşme adına bir risk faktörü olarak ortaya çıkmaktadır (Jelastopulu ve Tzoumerka 2013). Çoğunlukla dezavantajlı yanlarına odaklanılsa da kimi durumda düşük gelirli ailelerde çocukların aile gelirine katkı sağlamasının kendi gelirlerini yönetebilmelerinde avantaj sağladığı görülmüştür (Chee ve ark. 2014). Borchet ve arkadaşları (2021b) tarafından yürütülen çalışmada ise düşük sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin yanı sıra yüksek sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde de ebeveynleşme deneyiminin yüksek olduğu bulunmuştur. Yüksek gelirli ailelerin çocuklarını diğer çocuklarla kıyaslaması ve onları gururlandırmaları adına yüksek beklentilerinin olması bu sonucu yordayan nedenler olarak görülmektedir.

Boşanma

Boşanma, aile içi dinamiklerin değişmesine neden olabilecek ve çocukların iyi oluşunu etkileyebilecek önemli olaylardandır (Frimmel ve ark. 2024). Aile içi rol dağılımı yeniden düzenlendiğinden dolayı bu süreçleri yaşayan aile profillerinde ebeveynleşme deneyiminin daha fazla olduğu gözlenmektedir (Perrin ve ark. 2013, Bertoni ve ark. 2015, Willkins-Clark ve ark. 2024). Boşanmaya giden süreçte ebeveynler arası çatışmalar sıklıkla görülebilmektedir. Ev içerisindeki bu çatışma ortamında çocuk kimi durumda çatışmayı çözmeye çalışan arabulucu kimi durumda ise anne veya babanın sözcüsü rolünü üstlenebilmektedir. Boşanmanın zorlayıcı yanlarını deneyimleyen çocuklarda depresyon, anksiyete ve stres gibi psikolojik belirtiler daha fazla görülmektedir (Hashemi ve Homayuni 2017). Boşanmanın ardından ebeveynlerden birinin yokluğu nedeniyle çocukların görev yükü artabilmektedir. Bu durum çocuğun ebeveynleşme düzeyini arttırmaktadır (Leon ve Rudy 2005, Peris ve ark. 2008, Fortin ve ark. 2011). Ebeveyn kaybı yaşandığı durumlarda da sürecin benzer ilerlediği görülmektedir (Peris ve Emery 2005, Titzman 2012). Ebeveynleşme türleriyle olan ilişkisine baktığımızda ise boşanmanın hem duygusal hem de araçsal ebeveynleşmeyi yordadığı görülmektedir (Jurkovic ve ark. 2001, Parmiani ve ark. 2012, Perrin ve ark. 2013).

Bakım Gereksinimi Olan Aile Üyeleri

Ebeveynlerin ya da kardeşlerin belirli psikolojik ya da fiziksel rahatsızlıklara sahip olması bu kişilerin öz bakımlarını ve ailedeki sorumluluklarını yerine getirememesine neden olabilmektedir (Sharpe 2024). Yürütülen araştırmalar özel gereksinimli kardeşe (Arıkan Çolak 2019) ve fiziksel rahatsızlığı olan ebeveyne (Thastum ve ark. 2008) sahip çocukların kendi ihtiyaçlarını erteleyerek ailelerine yardım ettiği ve ebeveynleşme puanlarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Sears ve Sheppard 2004). Sahip olunan rahatsızlıkların şiddeti ve süresi bu durumun çocuk üzerindeki etkisini farklılaştırmaktadır. Kısa süreli ve geçici rahatsızlıklarda çocuk üstlendiği görevlerden kaynaklı zarar görmeyebilirken hastalık uzun süreli ve kronik olduğunda ebeveynleşme düzeyi artabilmektedir. Ebeveynin psikolojik rahatsızlıklara sahip olduğu durumlarda ise duygusal ebeveynleşme oranının arttığı ve bakım vermenin çocuk için zorlayıcı bir deneyime dönüştüğü görülmektedir (Chen ve Panebianco 2020). Van Loon ve arkadaşları (2017) psikolojik rahatsızlığa sahip ebeveynlerin çocuklarıyla yaptığı araştırma sonucu bu durumun ebeveynleşme düzeyini arttırdığını ve içselleştirme problemlerine neden olduğunu tespit etmiştir.

Bağımlılık, kimi zaman maddelerle kimi zaman da davranışlarla bağlantılı olarak ortaya çıkan, sağlık sorunlarının yanında kişilerin gerek aile gerek sosyal yaşamında problemlere neden olan, buna rağmen durdurulamayan bir rahatsızlık biçimidir (Ögel 2008, Cüceler ve ark. 2022). Bağımlılık örüntüsüne sahip ebeveynler, aile içerisindeki sorumluluklarını yerine getiremez duruma geldiğinden, çocuklar

ebeveynleriyle ilgilenmek ve evle alakalı bazı görevleri üstlenmek durumunda kalabilmektedir. Tedgård ve arkadaşları (2019) tarafından yürütölen çalışmada madde bağımlısı ebeveynlerle büyümuş çocukların daha fazla sorumluluk üstlendiğı, bu durumun da ebeveynleşmeyi arttırdığı ve kişinin yetişkinliğinde kurduğı ilişkileri etkilediğı bulunmuştur. Benzer biçimde yürütölen birçok araştırmada alkol ve madde bağımlılığı olan ebeveynin çocukta duygusal ve araçsal ebeveynleşmeyi arttırdığı görölmüştür (Godsall ve ark. 2004, Pasternak ve Schier 2012). Aile içerisinde fiziksel engele, kronik hastalığa, psikolojik rahatsızlığa ve madde kullanım bozukluğuna sahip bireyler olduğı durumlarda, çocuklar bu aile bireylerinin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını gidermekle beraber ev işleriyle de daha fazla ilgilenmek durumunda kalabilmektedir (Sharpe 2024). Bu durum, çocuğun ebeveynleşme deneyimi açısından risk oluşturmaktadır.

Ebeveynleşme Deneyiminin Psikososyal Sonuçları

Olumlu Sonuçları

İlgili alan yazında ebeveynleşme deneyimi çoğunlukla olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilse de belirli değişkenlere bağılı olarak olumlu sonuçların da ortaya çıktığı görölmektedir (Hooper 2007a, Yew ve ark. 2017, Dariotis ve ark. 2023). Ebeveyn rolünü üstlenmesi sonucu yaşının üstünde görevleri yerine getiren çocukta özgüven artışı, yetkinlik hissi, olgunluk, iletişim becerilerinde artış ve empati becerisinde gelişme gözlenebilmektedir (Jurkovic 1997, East 2010). Jurkovic ve Casey (2000) yürüttükleri çalışmada ebeveynleşme deneyimi yaşayan kişilerin kriz yönetiminde daha iyi ve sosyal ilişkilerde daha donanımlı olduklarını tespit etmiştir. Bireylerin ebeveynleşme deneyimi sırasında karşılaştıkları güçlüklerle mücadelesi sonucu başa çıkma becerileri ve psikolojik dayanıklılıkları artabilmekte (Tompkins 2007, Yew ve ark. 2017) ve daha düşük depresif semptomlar gösterebilmektedirler (Williams ve Francis 2010). Karataş ve Gündüz (2021), ebeveynleşme deneyimini benlik ayrışması doğrultusunda incelemiş, sonucunda ise ebeveynleşme deneyimi olan ve benlik ayrışması yüksek bireylerin evde yaşanan durumlar karşısında daha objektif olabildiğini, sınırlarını belirleyebildiğini ve aile üyelerine bakım verirken onlara daha sakin ve olumlu yaklaşabildiğini gözlemlemiştir. Kimi durumda bakım vermesi gereken kişi kardeşleri olduğunda ise ebeveynleşme deneyiminin kardeşler arasındaki ilişkiyi güçlendirebildiğı görölmektedir (Tomeny ve ark. 2016).

Ebeveynleşme deneyiminin olumlu sonuçlarını araştırdığımız zaman karşımıza iki önemli kavram çıkmaktadır: Algılanan adalet ve algılanan yarar (Jurkovic 1997, Hooper 2009). Ebeveynleşme sürecinde çocuk kendisine verilen görevlerin gerekçesini ve düzeyini adil buluyorsa, bu durum ebeveynleşme deneyiminin olumsuz sonuçlarına karşı koruma sağlayabilmektedir (Jurkovic ve ark. 2001). Hooper ve Wallace (2010) tarafından yürütölen çalışmada ebeveynleşme deneyiminden algılanan adaletin psikolojik belirtilerin oluşmasına karşı önleyici bir unsur olabileceğı görölmektedir. Ebeveynlerin süreçte çocuğa olan yaklaşımı ve çocuğun süreci nasıl yorumladığı da önemli faktörlerdendir. Ebeveynler süreçte çabasından ve yaptıklarından dolayı çocuğunu takdir edebiliyorsa, ebeveynleşme deneyimi çocuğun özgüvenini ve ebeveynleşmeden algılanan yararı arttırabilmektedir (Borchet ve ark. 2017, Köyden ve Uluç 2018). Cinsiyet değişkeniyle incelendiğinde ise algılanan yararın kadınlarda daha yüksek olduğı görölmüştür (Uluç ve Köyden 2022). Aynı zamanda algılanan adaletin ve algılanan yararın kişilerin benlik saygısını da yükselttiğı görölmektedir (Borchet ve ark. 2017, Dariotis 2023).

Ebeveynleşme deneyimi çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmaması ve ebeveyn sorumluluklarıyla görevlendirilmesi nedeniyle ihmal ve istismar çeşidi olarak kabul edilmektedir (Schorr ve Goldner 2023). Bununla bağılantılı olarak ebeveynleşme deneyiminin olumlu sonuçlarının ortaya çıkması alan yazında travma sonrası büyüme ile ilişkili olduğı görüşünü ortaya çıkarmıştır. Hooper ve arkadaşları (2008) tarafından yürütölen çalışmada duygusal ebeveynleşmenin travma sonrası büyüme ve psikolojik dayanıklılık ile bağılantılı olduğı tespit edilmiştir. Ebeveynleşme deneyiminin belirli ölçülerde kişisel gelişimle ilişkili olduğı bildirilmektedir (Dariotis 2023).

Olumsuz Sonuçları

Ebeveynleşme deneyimi olumlu sonuçları bulunmasına karşın uzun vadede bireylerin psikolojik

dayanıklılığını olumsuz etkileyebilecek ve psikolojik belirtilere neden olabilecek risk faktörlerine sahiptir (Eşkisü 2021). Evde üstlenmek zorunda kaldığı sorumluluklar, yaşı ve becerileriyle uyumlu olmadığından çocuk için yaşam doyumunda düşüşe ve tükenmişliğe neden olması olası bir sonuçtur (Williams 2015, Karataş ve Gündüz 2021). Tükenmişliğinin işaretlerinin görüldüğü en önemli alan ise eğitim hayatıdır. Çalışmaların birçoğunda ebeveynleşme deneyiminin çocukluk ve ergenlik dönemindeki akademik başarıyı olumsuz etkilediği görülmektedir (Mechling 2011, Nako 2015).

Ebeveynleşme deneyimi sonuçları itibarıyla içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problemlere yol açabilmektedir (Van Loon ve ark. 2017). İçselleştirilmiş problemlere baktığımızda, süreç içerisinde kendi duygu ve ihtiyaçlarını arka planda tutup aile üyelerinin isteklerini ön plana alan çocuğun, yetişkinlik hayatında depresyon ve kaygı bozuklukları yaşadığı tespit edilmiştir (Burton ve ark. 2018, Cho ve Lee 2019, Wilkins-Clark ve ark. 2024). Bu bozukluklara eşlik eden somatizasyon da ebeveynleşme deneyiminin olumsuz sonuçları arasında görülmektedir (Schier ve ark. 2015). İçselleştirme problemlerinden bir diğeri çocuğun benliğine dair düşüncelerindeki bozulmalardır. Ebeveynleşme deneyimi yaşayan kişilerin çoğunlukla duygularını düzenlemekte zorlandığı ve düşük benlik saygısına sahip olduğu görülmektedir (Chase 1999, Van Der Mijl ve Vingerhoets 2017). Ebeveynlerinin ve diğer aile üyelerinin taleplerini karşılamaya çalışan çocuk, benliğine dair algısında yanılsamalar yaşayabilmektedir (Akün 2017). Karşılamaya çalıştıkları ihtiyaçlar becerilerinin üstünde olduğundan dolayı, sürekli olarak yetersizlik hissiyle mücadele eden bir benlik algısına sahip olabilmektedirler (Castro ve ark. 2004). Bu yetersizlik hissiyle de bağlantılı olarak ebeveynleşme deneyimi yüksek kişilerde mükemmeliyetçi tutumlar görülebilmektedir (Say 2024). Ebeveynleşme aynı zamanda yeme bozuklukları (Rowa ve ark. 2001) ve obsesif kompulsif belirtiler (Yıldırım 2016) ile ilişkili bulunmuştur. Ebeveynleşme deneyiminin neden olduğu kendine zarar verme, şiddet gibi yıkıcı davranışlar ise dışsallaştırılmış problemler olarak tanımlanmaktadır (Macfie ve ark. 2005, Mechling 2011). Alkol ve madde bağımlılığı da ebeveynleşmenin yol açtığı dışsallaştırma problemleri arasında ön plana çıkmaktadır (Shin ve Hecht 2013, Williams 2015).

Ebeveynleşmenin ikili ilişkilere olan etkisi incelendiğinde ise, yürütülen araştırmada çocukluk döneminde ebeveynleşme deneyimi yaşayan kadınların romantik ilişkilerinde partnerleriyle olumsuzluklar yaşadıkları görülmüştür. Romantik ilişkiye dair oluşan güven kaybının artmasının ve ilişkiden alınan doyumun azalmasının ise babaya yönelik ebeveynleşme deneyiminden kaynaklandığı tespit edilmiştir (Baggett ve ark. 2015). Ayrıca babanın karşıladığı sevgi ihtiyacının yetişkinlik döneminde birçok probleme karşı önleyici bir unsur olduğu düşünülmektedir (Schier ve ark. 2015).

Tartışma

Ebeveynleşme, çocuğun gelişimsel sürecinde becerileriyle uyumlu olmayan fiziksel ya da duygusal görevleri üstlenmek durumunda kalmasıyla ilişkili bir olgudur. Etkileri çocukluktan başlayarak yetişkinliğe kadar uzanabilmekte, yaşam boyu seyredebilmektedir. Derleme kapsamında ebeveynleşmenin önemli başlıkları bir araya getirilerek okura bir bütün olarak sunulmaya çalışılmıştır. Makalenin ilk bölümünde kavramın tarihsel gelişimi ve alt türleri açıklanmıştır. Farklı kuramcılar tarafından alt türleri tanımlanan ebeveynleşmenin ön plana çıkan türleri ise duygusal ebeveynleşme ve araçsal ebeveynleşmedir. Alan yazında yürütülen araştırmalar dahilinde daha çok çalışılan ve üzerine açıklamalar yapılan alt türün ise duygusal ebeveynleşme olduğu görülmektedir. Bulgulara göre duygusal ebeveynleşme birey üzerinde araçsal ebeveynleşmeye kıyasla daha yıkıcı etkiler bırakabilmektedir. Araçsal ebeveynleşme olumsuz sonuçlarla ilişkili bulunsada da birey üzerindeki etkilerinin detaylı incelendiği çalışmalar kısıtlı sayıdadır. Gelecekte bu alanda yürütülecek çalışmaların artırılması aydınlatıcı olacaktır.

Bir sonraki bölümde ebeveynleşmenin kuramsal çerçevesi bir araya getirilerek aktarılmıştır. Alanda ebeveynleşme kavramıyla ilişkili görülen başlıca kuramlar yapısal aile sistemleri kuramı, bağlanma kuramı ve psikodinamik kuramdır. Derleme kapsamında bu kuramların ebeveynleşme üzerindeki etkileri bir araya getirilerek aktarılmaya çalışılmıştır. Ele alınan kuramlar önemli katkılar sunsa da ebeveynleşme alan yazınında farklı kuramsal açıklamalara az yer verilmesi kuramsal çerçevenin sınırlı kalmasına neden olmuştur. Bu durum ilerleyen çalışmalarda kuramsal çerçevenin genişletilmesini gerektirmektedir.

Derleme kapsamında değerlendirilen araştırmalar ebeveynleşme deneyiminin yaşanmasında belirli risk faktörleri olduğunu göstermektedir. Özellikle de cinsiyet, doğum sırası, kültür, sosyoekonomik düzey, boşanma ve ailede bakım gereksinimi olan bireylerin olması alanda en çok atıfta bulunulan risk faktörleridir. Çeşitli araştırmalarda dağınık biçimlerde ele alınan bu risk faktörleri derleme kapsamında bir araya getirilerek aktarılmıştır. Yürütülen çalışmalar çoğunlukla yabancı alan yazına ait olduğundan, Türk örneklemede risk faktörlerine dair yapılan çalışmaların az oluşu dikkat çekmektedir. Ebeveynleşme adına önemli bir faktör olan kültürün etkilerinin Türk toplumunda daha iyi anlaşılabilmesi adına çalışmalar yürütülmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin ve Türk aile yapısındaki değişkenlerin ebeveynleşme üzerindeki etkisi de bu sayede daha kapsamlı incelenebilecektir.

İncelenen araştırmalar ebeveynleşmenin yalnızca çocukluk döneminde üstlenilen sorumluluklarla sınırlı kalmadığını; bireyin yaşam boyu süren psikososyal gelişimi üzerinde çok katmanlı etkileri olduğunu göstermektedir. Birey üzerindeki olumsuz psikososyal sonuçları incelendiğinde depresyon, kaygı, obsesif belirtiler, düşük benlik saygısı, yeme bozukluğu, ilişkisel sorunlar ve madde kullanımı gibi psikolojik belirtiler karşımıza çıkmaktadır. Bu belirtiler bireyin yetişkinlik döneminde yaşam doyumunun önemli ölçüde düşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle ebeveynleşmenin uzun vadeli olumsuz etkilerinin önüne geçebilmek adına çocuk ve ergenlerle çalışan uzmanların geçmiş ve güncel ebeveynleşme örüntülerini, yetişkinlerle çalışan uzmanların ise geçmiş yaşam deneyimlerine ait ebeveynleşme örüntülerini incelemesinin terapötik sürece katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Akademik ve klinik alanda ebeveynleşme kavramının tanınıyor olması önleyici çalışmalar adına yararlı bir adım olacaktır. Ebeveynleşme deneyiminin çoğunlukla olumsuz etkileri ön plana çıkmasına karşın olumlu psikososyal etkileri de görülmektedir. Erken yaşta sorumluluk alınması ve bu sorumlulukların yerine getirilmesiyle bireyde özgüven artışı, gelişen iletişim becerileri, empati becerisi, psikolojik dayanıklılığın artması ve duygu düzenleme becerileri gibi olumlu psikososyal sonuçların ortaya çıktığı görülmüştür. Buna karşın ebeveynleşmenin olumlu etkileri genellikle belirli koşullara bağlıdır. Bireyin durumu ne kadar adaletli algıladığı ve yüklenen sorumlulukların ne kadar ölçülü olduğu önemlidir. Bu nedenle ebeveynleşmenin yarar sağlayabilmesi adına çocuğun sınırlarının göz önünde bulundurulması ve destekleyici bir yaklaşımda bulunulması önemlidir.

Sonuç

Ebeveyn ve çocuk etkileşiminin biçimi ve sonuçları alan yazında birçok kuram ve kavram altında çalışılmışsa da ebeveynleşme olgusu alan yazına yakın tarihte kazandırılmıştır. Birçok ülkede yaşanan sosyodemografik değişimler sonucunda ise son yıllarda dikkat çeken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın ülkemizde yürütülen çalışmalar yurtdışında bu alanda yapılmış çalışmalara kıyasla sınırlı sayıdadır. Bu derleme çalışmasıyla alan yazında dağınık biçimde yer alan araştırma sonuçları kategorik başlıklar halinde bir araya getirilerek sunulmuştur. Böylece ebeveynleşme kavramı kronolojik bir yapıda geçmiş ve güncel çalışmalar dahil edilerek bir araya getirilmiş ve incelenmiştir. Aynı zamanda çalışmalarda eksik kalan yanlara vurgu yapılarak gelecekte yürütülecek çalışmalara rehberlik edilmesi hedeflenmiştir. Önleyici müdahalelerin ve destekleyici psikososyal hizmetlerin geliştirilmesi adına ebeveynleşme kavramının aile hayatında, akademik hayatta ve klinik bağlamda tanınıyor olması oldukça önemlidir. Bu derleme çalışmasıyla ebeveynleşme kavramının çok boyutlu yapısının okuyucuya aktarılması ve alan yazına katkıda bulunması hedeflenmiştir.

Kaynaklar

- Akün E (2017) Çocukluktaki ebeveynleşme yaşantılarının özellikleri ve birey üzerindeki etkileri. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5:219-246.
- Arellano B, Mier-Chairez J, Tomek S, Hooper LM (2018) Parentification and language brokering: an exploratory study of the similarities and differences in their relations to continuous and dichotomous mental health outcomes. *J Ment Health Couns*, 40:353.
- Arikan-Çolak D (2019) Özel gereksinimli ve sağlıklı kardeşe sahip bireylerde ebeveynleşme olgusu ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Baggett E, Shaffer A, Muetzelfeld H (2015) Father-daughter parentification and young adult romantic relationships among college women. *J Fam Issues*, 36:760-783.

- Bertoni A, Iafrate R, Carra E, Valls-Vidal C (2015) Divorced Parents and Children of Divorce: Social, Relational, and Individual Aspects of Wellbeing. (Ed. AM Columbus):59-80. New York, Nova Science Publishers.
- Biedron K (2019) Acculturation as a moderating variable between parentification and immigrant mental health (Doktora Tezi). Chicago, Adler University.
- Borchet J, Lewandowska-Walter A, Połomski P, Peplińska A, Hooper LM (2021a) The relations among types of parentification, school achievement, and quality of life in early adolescence: an exploratory study. *Front Psychol*, 12:635171.
- Borchet J, Hooper L, Tomek S, Schneider W, Dębski M (2021b) Parentification in Polish adolescents: a prevalence study. *J Child Adolesc Trauma*, 15:567-583.
- Borchet J, Lewandowska-Walter A, Rostowska T (2017) The relationship between the experience of parentification and self-esteem among young adults. *Polish Journal of Social Science*, 11:99-113.
- Boszormenyi-Nagy I, Spark GM (1973) *Invisible Loyalties: Reciprocity in Intergenerational Family Therapy*. New York, Harper & Row.
- Bowlby J (1958) The nature of the child's tie to his mother. *Int J Psychoanal*, 39:350-373.
- Bowlby J (1979) *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. London, Tavistock Publications.
- Burnett G, Jones RA, Bliwise NG, Ross LT (2006) Family unpredictability, parental alcoholism, and the development of parentification. *Am J Fam Ther*, 34:181-189.
- Burton S, Hooper LM, Tomek S, Cauley B, Washington A, Pössel P (2018) The mediating effects of parentification on the relation between parenting behavior and well-being and depressive symptoms in early adolescents. *J Child Fam Stud*, 27:4044-4059.
- Byng-Hall J (2002) Relieving parentified children's burdens in families with insecure attachment patterns. *Fam Process*, 41:375-388.
- Byng-Hall J (2008) The significance of children fulfilling parental roles: implications for family therapy. *J Fam Ther*, 30:147-162.
- Carpenter S, Meade-Pruitt SM (2008) Does the twenty statements test elicit self-concept aspects that are most descriptive? *World Cultures eJournal*, 16(1):3.
- Castro DM, Jones RA, Mirsalimi H (2004) Parentification and the impostor phenomenon: an empirical investigation. *Am J Fam Ther*, 32:205-216.
- Champion JE, Jaser SS, Reeslund KL, Simmons L, Potts JE, Shears AR et al. (2009) Caretaking behaviors by adolescent children of mothers with and without a history of depression. *J Fam Psychol*, 23:156-166.
- Chase ND (1999) Parentification: an overview of theory, research, and societal issues. In *Burdened Children: Theory, Research, and Treatment of Parentification*. (Ed. ND Chase):3-33. Thousand Oaks, CA, Sage.
- Chee LP, Goh ECL, Kuczynski L (2014) Oversized loads: Child parentification in low-income families and underlying parent-child dynamics. *Fam Soc*, 95:204-212.
- Chen CY, Panebianco A (2020) Physical and psychological conditions of parental chronic illness, parentification and adolescent psychological adjustment. *Psychol Health*, 35:1075-1094.
- Cho A, Lee S (2019) Exploring effects of childhood parentification on adult-depressive symptoms in Korean college students. *J Clin Psychol*, 75:801-813.
- Cook JL, Cook G (2009) *Excerpt from Child Development Principles and Perspectives*. Boston, Allyn & Bacon.
- Cüceler S, Yılmaz M, Türkleş S (2022) Madde bağımlısı bireylerin yaşadığı psikososyal sorunlar, uygulanan kanıt temelli müdahaleler ve hemşireliğin rolü. *Bağımlılık Dergisi*, 23:105-110.
- Dariotis JK, Chen FR, Park YR, Nowak MK, French KM, Codamon AM (2023) Parentification vulnerability, reactivity, resilience, and thriving: a mixed methods systematic literature review. *Int J Environ Res Public Health*, 20:6197.
- Dragan M, Hardt J (2016) Childhood adversities and risk for problematic alcohol use. *Addict Behav*, 59:65-71.
- Dunn EC, McLaughlin KA, Slopen N, Rosand J, Smoller JW (2013) Developmental timing of child maltreatment and symptoms of depression and suicidal ideation in young adulthood: results from the National Longitudinal Study of Adolescent Health. *Depress Anxiety*, 30:955-966.
- Earley L, Cushway D (2002) The parentified child. *Clin Child Psychol Psychiatry*, 7:163-178.
- East PL (2010) Children's provision of family caregiving: benefit or burden? *Child Dev Perspect*, 4:55-61.
- East PL, Weisner TS (2009) Mexican American adolescents' family caregiving: selection effects and longitudinal associations with adjustment. *Fam Relat*, 58:562-577.
- Engelhardt JA (2012) The developmental implications of parentification: effects on childhood attachment. *Graduate Student Journal of Psychology*, 14:45-52.
- Eşkisü M (2021) The role of proactive personality in the relationship among parentification, psychological resilience, and psychological well-being. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 8:797-813.
- Fortin A, Doucet M, Damant D (2011) Children's appraisals as mediators of the relationship between domestic violence and child adjustment. *Violence Vict*, 26:377-392.

- Frimmel W, Halla M, Winter-Ebmer R (2024) How does parental divorce affect children's long-term outcomes? *J Public Econ*, 239:105201.
- Gelinas DJ (1983) The persistent negative effects of incest. *Psychiatry*, 46:312-332.
- Godsall RE, Jurkovic GJ, Emshoff J, Anderson L, Stanwyck D (2004) Why some kids do well in bad situations: relation of parental alcohol misuse and parentification to children's self-concept. *Subst Use Misuse*, 39:789-809.
- Hashemi L, Homayuni H (2017) Emotional divorce: child's well-being. *J Divorce Remarriage*, 58:1-14.
- Haskan-Avcı Ö, Zencir T, Koç M, Tunç E (2018) Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme düzeylerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 25-27 Ekim 2018, Samsun, Türkiye. Tam Metin Kitabı:141-147.
- Hetherington EM (1999) Should we stay together for the sake of the children? In *Coping with Divorce, Single Parenting, and Remarriage: A Risk and Resiliency Perspective*. (Ed. EM Hetherington):93-116. Mahwah, Lawrence Erlbaum.
- Hooper L (2008) Defining and understanding parentification: implications for all counselors. *The Alabama Counseling Association Journal*, 34:34-43.
- Hooper LM (2007a) Expanding the discussion regarding parentification and its varied outcomes: implications for mental health research and practice. *J Ment Health Couns*, 29:322-337.
- Hooper LM (2007b) The application of attachment theory and family systems theory to the phenomena of parentification. *Fam J*, 15:217-223.
- Hooper LM (2009) Parentification Inventory. Tuscaloosa, AL, University of Alabama.
- Hooper LM, Wallace SA (2010) Evaluating the parentification questionnaire: psychometric properties and psychopathology correlates. *Contemp Fam Ther*, 32:52-68.
- İplikçi AB, Şahin-Acar B (2019) Kim ebeveyn? 12-yaş çocuklarının ebeveynleşme davranışlarını yordayan etkenler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34:1-15.
- Jackson EF, Raval VV, Bendikas-King EA, Raval PH, Trivedi SS (2016) Cultural variation in reports of subjective experiences of parent-child boundary dissolution among emerging adults. *J Fam Issues*, 37:671-691.
- Jacobvitz D, Riggs S, Johnson E (1999) Cross-sex and same-sex family alliances: immediate and long-term effects on sons and daughters. In *Burdened Children: Theory, Research, and Treatment of Parentification*. (Ed. ND Chase):34-55. Thousand Oaks, CA, Sage.
- Jankowski PJ, Hooper LM, Sandage SJ, Hannah NJ (2013) Parentification and mental health symptoms: mediator effects of perceived unfairness and differentiation of self. *J Fam Ther*, 35:43-65.
- Jelastopulu E, Tzoumerka K (2013) The effects of economic crisis on the phenomenon of parentification. *Universal Journal of Psychology*, 1:145-151.
- Jose PE, Ryan N, Pryor JW (2012) Does social connectedness promote a greater sense of well-being in adolescence over time? *J Res Adolesc*, 22:235-251.
- Jung TY, Choi SC, Kim HC (2002) Social representations on children, adults and adolescents: with focus on personality, relationships and tasks. *Korean Journal of Psychology: Culture and Social Issues*, 8:51-76.
- Jurkovic GJ (1997) *Lost Childhoods: The Plight of the Parentified Child*. New York, Brunner/Mazel.
- Jurkovic GJ, Casey S (2000) Parentification in immigrant Latino adolescents. In *Proceedings of Symposium: Conducted at the Meeting of the Society for Applied Anthropology*, San Francisco, CA.
- Jurkovic GJ, Morrell R, Thirkield A (1999) Assessment of childhood parentification: guidelines for researchers and clinicians. In *Burdened Children: Theory, Research, and Treatment of Parentification*. (Ed. ND Chase):92-113. Thousand Oaks, CA, Sage.
- Jurkovic GJ, Thirkield A, Morrell R (2001) Parentification of adult children of divorce: a multidimensional analysis. *J Youth Adolesc*, 30:229-244.
- Kağıtçıbaşı Ç (2007) *Family, Self, and Human Development Across Cultures: Theory and Applications*, 2nd ed. Mahwah, Lawrence Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı Ç (1984) Socialization in traditional society: a challenge to psychology. *Int J Psychol*, 19:145-157.
- Karataş A, Gündüz B (2021) Ebeveynleşme ile depresyon, kaygı, stres arasındaki ilişkide benliğin ayrımlaşmasının aracı rolü. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(41):4453-4481.
- Ketisch T, Jones R, Mirsalimi H, Casey R, Milton T (2014) Boundary disturbances and eating disorder symptoms. *Am J Fam Ther*, 42:438-451.
- Khafi TY, Yates TM, Luthar SS (2014) Ethnic differences in the developmental significance of parentification. *Fam Process*, 53:267-287.
- Kincaid R, Sutor J, Gilligan M, Ogle D (2025) "Because he's my baby": the role of birth order in how mothers explain favoritism toward adult children. *Sociol Perspect*, 68:43-60.

- Kohut H (1977) Kendiliğin Yeniden Yapılanması. İstanbul, Metis Yayınları.
- Köyden D, Uluç S (2018) Ebeveynleşme ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide cinsiyetin ve ebeveynleşmeden algılanan yararın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 33:28-38.
- Larson RW, Verma S (1999) How children and adolescents spend time across the world: work, play, and developmental opportunities. *Psychol Bull*, 125:701-736.
- Leon K, Rudy D (2005) Family processes and children's representations of parentification. *J Emot Abuse*, 5:111-142.
- Macfie J, Houts RM, McElwain NL, Cox MJ (2005) The effect of father-toddler and mother-toddler role reversal on the development of behavior problems in kindergarten. *Soc Dev*, 14:514-531.
- Madden AR, Shaffer A (2016) The relation between parentification and dating communication: the role of romantic attachment-related cognitions. *Fam J*, 24:313-318.
- Marotta SA (2003) Integrative systemic approaches to attachment-related trauma. In *Attachment and Family Systems: Conceptual, Empirical, and Therapeutic Relatedness*. (Eds P Erdman, T Caffery):225-240. New York, Taylor and Francis.
- Masiran R, Ibrahim N, Awang H, Lim PY (2023) The positive and negative aspects of parentification: an integrated review. *Child Youth Serv Rev*, 144:106709.
- Masten AS, Monn AR (2015) Child and family resilience: a call for integrated science, practice, and professional training. *Fam Relat*, 64:5-21.
- McMahon TJ, Luthar SS (2007) Defining characteristics and potential consequences of caretaking burden among children living in urban poverty. *Am J Orthopsychiatry*, 77:267-281.
- Mechling BM (2011) The experiences of youth serving as caregivers for mentally ill parents: a background review of the literature. *J Psychosoc Nurs Ment Health Serv*, 49:28-33.
- Minuchin S (1974) *Families and Family Therapy*. Cambridge, MA, Harvard University Press.
- Minuchin S, Montalvo B, Guerney BG, Rosman B, Schumer F (1967) *Families of the Slums: An Exploration of Their Structure and Treatment*. New York, Basic Books.
- Moksnes UK, Reidunsdatter RJ (2019) Self-esteem and mental health in adolescents – level and stability during a school year. *Nor Epidemiol*, 28:59-67.
- Nako N (2015) Factors influencing academic engagement and achievement: exploration of the impact of parentification and poverty in adolescents' student-teacher relationship (Dopctoral thesis). Kalamazoo, Western Michigan University.
- Nuttall A, Valentino K, Cummings E, Davies P (2021) Contextualizing children's caregiving responses to interparental conflict: advancing assessment of parentification. *J Fam Psychol*, 35:276-287.
- Ögel K (2008) *Bağımlılık ve Tedavisi*. Ankara, Nobel Tıp Kitabevi.
- Parmiani L, Iafate R, Giuliani C (2012) Loyalty conflict, feelings of unfairness, and young adults' individuation difficulties in separated and nonseparated families. *J Divorce Remarriage*, 53:386-401.
- Pasternak A, Schier K (2012) The role reversal in the families of adult children of alcoholics. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 3:51-57.
- Peris TS, Emery RE (2005) Redefining the parent-child relationship following divorce: examining the risk for boundary dissolution. *J Emot Abuse*, 5:169-189.
- Peris TS, Goeke-Morey MC, Cummings EM, Emery RE (2008) Marital conflict and support seeking by parents in adolescence: empirical support for the parentification construct. *J Fam Psychol*, 22:633-642.
- Perrin MB, Ehrenberg MF, Hunter MA (2013) Boundary diffusion, individuation, and adjustment: comparison of young adults raised in divorced versus intact families. *Fam Relat*, 62:768-782.
- Rowa K, Kerig P, Geller J (2001) The family anorexia nervosa: examining parent-child boundary problems. *Eur Eat Disord Rev*, 9:97-114.
- Saha A (2016) Parentification: boon or bane? *J Psychosoc Res*, 11:289-301.
- Say G (2024) Ebeveynleşme ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide mükemmeliyetçilik ve kontrol odağının aracı, benliğin farklılaşması ve tek ebeveynli olmanın düzenleyici etkisinin incelenmesi (Doktora Tezi). Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Schier K, Herke M, Nickel R, Egle UT, Hardt J (2015) Long-term sequelae of emotional parentification: a cross-validation study using sequences of regressions. *J Child Fam Stud*, 24:1307-1321.
- Schorr S, Goldner L (2023) "Like stepping on glass": a theoretical model to understand the emotional experience of childhood parentification. *Fam Relat*, 72:3029-3048.
- Sears HA, Sheppard HM (2004) "I just wanted to be the kid": adolescent girls' experiences of having a parent with cancer. *Can Oncol Nurs J*, 14:18-25.
- Sharpe L (2024) Parentification: identifying young caregivers at risk. *J Nurse Pract*, 20:104930.

- Shin Y, Hecht ML (2013) Does parentification place Mexican-heritage youth at risk for substance use? identifying the intervening nature of parent-child communication about alcohol. *J Adolesc*, 36:149-159.
- Sümer N (2017) Ana babalık ve bağlanma. *Ana Babalık: Kuram ve Araştırma*. (Eds M Sayıl, B Selçuk):169-190. İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.
- Tedgård E, Råstam M, Wirtberg I (2019) An upbringing with substance-abusing parents: experiences of parentification and dysfunctional communication. *Nord Stud Alcohol Drugs*, 36:223-247.
- Thastum M, Johansen MB, Gubba L, Olesen LB, Romer G (2008) Coping, social relations, and communication: a qualitative exploratory study of children of parents with cancer. *Clin Child Psychol Psychiatry*, 13:123-138.
- Titzmann PF (2012) Growing up too soon? Parentification among immigrant and native adolescents in Germany. *J Youth Adolesc*, 41:880-893.
- Tomeny TS, Barry TD, Fair EC, Riley R (2016) Parentification of adult siblings of individuals with autism spectrum disorder. *J Child Fam Stud*, 26:1056-1067.
- Tompkins TL (2007) Parentification and maternal HIV infection: Beneficial role or pathological burden? *J Child Fam Stud*, 16:108-118.
- Uluç S, Köyden D (2022) Cinsiyete göre ebeveynleşmenin farklı boyutları arasındaki ilişkiler ve ebeveynleştirme boyutlarının psikolojik belirtileri yordama düzeyi. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 6:317-330.
- van der Mijl RCW, Vingerhoets AJJM (2017) The positive effects of parentification: an exploratory study among students. *Psihol Teme*, 26:417-430.
- Van Loon LM, Van de Ven MO, Van Doesum KT, Hosman CM, Witteman CL (2017) Parentification, stress, and problem behavior of adolescents who have a parent with mental health problems. *Fam Process*, 56:141-153.
- Wilkins-Clark RE, Wu Z, Markham MS (2024) Experiences of post-divorce parentification and parental affection: implications for emerging adults' well-being. *Fam Relat*, 73:2690-2708.
- Williams K (2015) Risk and resilience in emerging adults with childhood parentification (Doctoral thesis). Windsor, University of Windsor.
- Williams K, Francis SE (2010) Parentification and psychological adjustment: locus of control as a moderating variable. *Contemp Fam Ther*, 32:231-237.
- Winnicott DW (1965) *The Maturation Processes and the Facilitating Environment: Studies in the Theory of Emotional Development*. New York, International Universities Press.
- Yeung WJJ, Desai S, Jones GW (2018) Families in Southeast and South Asia. *Annu Rev Sociol*, 44:469-495.
- Yew WP, Siau CS, Kwong SF (2017) Parentification and resilience among students with clinical and nonclinical aspirations: a cross-sectional quantitative study. *J Multicult Couns Dev*, 45:66-75.
- Yıldırım F (2016) Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri, öfke tarzları ve obsesif inanışları üzerindeki etkilerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Żarczyńska-Hyla J, Zdaniuk B, Piechnik-Borusowska J, Kromolicka B (2019) Parentification in the experience of Polish adolescents: the role of socio-demographic factors and emotional consequences for parentified youth. *New Educational Review*, 55:135-146.
- Zukow-Goldring P (2002) Sibling caregiving. In *Handbook of Parenting*, 2nd ed. (Ed. MH Bornstein):253-286. Mahwah, Lawrence Erlbaum.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olunduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Etik Onay: Bu çalışma bir derleme yazısı olduğu için etik onaya gerek yoktur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.

Authors Contributions: The author(s) have declared that they have made a significant scientific contribution to the study and have assisted in the preparation or revision of the manuscript

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Ethical Approval: This review study does not require ethical clearance.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.

Financial Disclosure: No financial support was declared for this study.